

DOĞALGAZ ve PETROL BORU HATLARI PROJELERİ

Oğuz Türkyılmaz

Türkiye'ye gelen ve Türkiye üzerinden diğer ülkelere ulaşan mevcut doğalgaz ve petrol boru hatları ile öngörülen yeni projelerle ilgili haberler sürekli gündemde. Ülkemiz petrol ve doğalgaz üreticisi ülkeler için önemli bir pazar olmanın yanı sıra Avrupa ve dünya pazarlarına ulaşmada önemli bir transit güzergah ve terminal olma vasıflarını taşıyor.

Bugün emperyalist işgal altında olan Irak'ın petrolünü, Türkiye'ye ve Ceyhan Terminali ile dünya pazarlarına ulaştırmak üzere kurulan ve işgal nedeniyle uzun süredir ya çalışmayan ya da çok düşük kapasitede çalışan 71 milyon ton kapasiteli Irak-Türkiye Ham Petrol Boru Hattı var. Önce Azeri, daha sonra da Kazak petrolünü de taşımak üzere kurulan ve hızlı bir şekilde tam kapasiteye ulaşmaya çalışan 50 milyon ton kapasiteli (80 milyon tona çıkabilir) Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı var. Bu iki mevcut yatırıma ek olarak, özel sektörün henüz proje ve yatırım aşamasında olan, Kazak ve Rus petrolünü, gemilerle Samsun'a, Samsun'dan boru hattıyla Ceyhan'a indirmeyi öngören, 60 milyon ton kapasiteli Samsun-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi var. Bu projenin de gerçekleşmesiyle, Ceyhan'ın yıllık 181 (211) milyon ton kapasite ile dünyanın önde gelen bir petrol terminali olması söz konusu. Ceyhan'a kurulması öngörülen 35 milyon ton kapasiteli üç rafineri projesi, petrokimya tesisleriyle bütünlenir ise Ceyhan ham petrol, rafineri ürünleri ve petrokimya ürünleri kapasitesiyle önemli bir petrol terminali olabilir. Rafineri ve petrokimya yatırımları, istihdamı ve katma değer üretimini arttıracak, bölgenin ve ülkenin gelişimine olumlu etkileri olacak yatırımlardır.

Doğalgaz da, 14 milyar m³ kapasiteli ve Ukrayna-Romanya-Bulgaristan üzerinden Türkiye'ye ulaşan Rusya Batı Hattı, Rus gazının Samsun'a doğrudan getiren 16 milyar m³ kapasiteli Mavi Akım Hattı, başlangıçta 6.5 milyar m³ kapasite öngörülen ve Yunanistan ve İtalya'ya bağlanacak olan Azerbaycan-Türkiye Hattı ve İran'la yapılan 10 milyar m³ lük bir gaz alım anlaşması ve Doğu Beyazıt-Erzurum-Erzincan-Sivası-Kayseri üzerinden Ankara'ya ulaşan İran-Türkiye hattı var.

Türkiye'ye gelen gazı önce Yunanistan'a, sonra Yunanistan üzerinden İtalya'ya ulaştıracak Güney Avrupa Hattı'nın Türkiye-Yunanistan bağlantısı sonuçlanmak üzere. Hazar Havzası ve Ortadoğu ülkelerinin gazını Türkiye üzerinden Bulgaristan-Romanya-Macaristan ve Avusturya üzerinden Avrupa'ya ulaştırılmasını öngören Nabucco Projesi de gündemde.

Nabucco Projesi'nin pik rakamı olan 31 milyar m³ kapasiteye ulaşabilmesi ve Güney Avrupa Hattı'nın geliştirilebilmesi için, Türkiye'nin bu hatları doldurabilecek yeni gaz kaynakları bulması gerekiyor. Bu amaca yönelik çeşitli alternatif projeler bulunmaktadır. Bu kapsamda,

- Suriye-Türkiye boru hattının inşasıyla sonuçlanacak milyar m³ kapasiteli Mısır-Türkiye Hattı,

- Hazar Denizi'nde açılacak yeni kuyularla, Türkiye üzerinden ihraç edilebilecek Azeri gazının kademeli olarak 20 milyar m³'e artırılması,

- Irak'ın kuzeyindeki gaz sahalarında yeni yatırımlar yapılarak üretime başlanması ve yılda 10 milyar m³ doğalgazın Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya ihracı,

- İran'da yeni üretim yatırımları yapılarak Türkiye'ye ve Avrupa'ya ihracatın artırılması ve 35 milyar m³'e ulaşması,

- Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan'da yeni üretim projeleri ve anlaşmalarıyla ilave gaz üretimi yapılması ve üretilen gazın Türkiye ihtiyacının üzerindeki bölümünün Avrupa'ya ihracını öngören anlaşmalar yapılması, alternatifleri vardır.

Türkiye ile İran arasında, Türkiye'nin İran'ın Pars sahalarında üretim yatırımları yaparak doğalgaz çıkarması, çıkarılan gazın bir bölümünün Türkiye'ye tahsisi, büyük bölümünün ise Türkiye üzerinden Avrupa'ya ihracını öngören bir anlaşmaya yönelik gelişmeler olumludur. Uluslararası planda ABD politikalarıyla tecrit edilmeye çalışılan İran'la, çok uzun yıllardır dost olan Türkiye'nin, enerji alanında işbirliğini geliştirmelerini; TPAO'nun sahada kuyu başı yatırımları yaparak gaz üretimine başlamasını öngören bu süreç, özü itibarıyla olumludur. Bu noktada önemli olan, Türkiye'nin pozisyonunu yalnızca gaz ithalatçısı değil, kendi ihtiyacı olan gazı üreten bir ülke konumuna gelebilmesidir. Elbette yurtiçi petrol ve gaz üretimini arttırmaya yönelik her çalışma desteklenmeli, TPAO'ya yeni aramalar için gerekli kaynaklar sağlanmalıdır. Bugün İran için öngörülen kuyu başı üretim anlaşmaları, benzer biçimde, Kazakistan ve Türkmenistan'ın Hazar, Özbekistan'ın kara sahaları için yapılmalıdır. TPAO'nun, bu arama ve üretim çalışmalarını başarıyla yürütebilecek teknik birikim, deneyim ve kadrosu vardır. Yeni üretim projeleri için gerekli finansman kaynaklarının temininde, üretilecek gaza alıcı olarak talip olacak AB ülke ve şirketlerinin istekli olacağı kuşkusuzdur.

Ülkemizin enerji ihtiyacının karşılanmasında yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmesi ve enerjide bugün yüzde 72 olan dışa bağımlılığın azaltılması esastır. Ancak petrol ve gaz ihtiyacını sıfırlamanın ve ihtiyacın tamamını yerli kaynaklardan karşılamak mümkün olmayacağı bir gerçektir. Bu açıdan, gözbebeği gibi üzerine titrenilmesi gereken kamu kuruluşu TPAO'nun, İran'ın yanı sıra Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan ve Özbekistan'da ve yarın ABD işgali sona erdiğinde Irak'ta, ilgili ulusal kamu petrol ve gaz şirketleriyle işbirliği ile petrol ve gaz çıkararak Türkiye'nin petrol ve gaz ihtiyacını karşılaması olumlu bir gelişme olacaktır. Bu ülkelerin gaz ve petrol arz fazlalarını Türkiye üzerinden Avrupa ve diğer ülkelere ihraç etmeleri ise üretici ülkelere ve ülkemize olumlu ekonomik katkılar sağlayacaktır. ■